

Carles Riba i la poesia postsimbolista

1914–1930

Immediatament després de 1914, el context cultural i literari comença a variar sensiblement. La plenitud institucional a què arriba amb la fundació de la Mancomunitat de Catalunya coincideix amb l'esclat de la Primera Guerra Mundial. En bona mesura, la crisi del Noucentisme s'explica pels canvis en la conjuntura econòmica i social que provoca a Catalunya la Gran Guerra i, en especial, el seu desenllaç. D'alguna manera comença a quedar clar que aquesta Catalunya ideal que es preconitza, tot i el pas dels anys, encara queda ben lluny de la realitat i, el que és pitjor, difícilment pot continuar constituint una oferta mínimament creïble o pot seguir una imatge modèlica de cara a l'exterior. Aquests anys de crisi afavoreixen també un altre fenomen: l'aparició i la promoció de nous grups literaris. És el cas de l'avantguarda, que fa les seves primeres aportacions importants en aquests anys. El Noucentisme es planteja la necessària recuperació del públic lector, que fins aquell moment havia estat menystingut perquè les circumstàncies no ho demanaven, hi ha un canvi d'estratègia i un rebaixament de les pretensions elitistes. Això farà que els altres gèneres vagin guanyant terreny, en detriment de la poesia. *La Revista*, fundada el 1915 per Joaquim Folguera i Josep M. López-Picó, il·lustra la situació de la poesia noucentista en els seus darrers anys i l'herència posterior, ja no hi ha unes directrius clarament definides a l'hora de caracteritzar el que pot ser considerat poesia noucentista. Tot i així, cal tenir en compte la doble via de la poesia carneriana i la primera inflexió en la producció de López-Picó. Hi ha el cas dels poetes que converteixen el model carnerià en un dels eixos bàsics de la seva poesia. També hi ha el cas de poetes, més importants, que comencen a fer-se un nom propi en el panorama literari català: Joaquim Folguera, Marià Manent.

La doble via d'influència de la poesia carneriana: Entre 1914–1925, la majoria dels llibres de poesia publicats en aquesta època no són bons i queden desconnectats, no passen a la història de la literatura catalana. Però, encara hi ha una línia més noucentista, la línia que Josep Carner va fer evolucionar. Carner va seguir una doble via: La dels *Fruits saborosos* (1906) i recuperada més tard amb *Bella terra, bella gent* (1918), retorna a la idealització de la quotidianitat, expressa la tragèdia del senyor que el diumenge al matí dorm fins tard i no pot observa la bellesa del dia de festa, és també un cant a la pàtria. L'altra via d'influència carneriana és l'encetada per *La paraula en el vent* (1914), represa més tard amb *L'oreig entre les canyes* (1920), la serenor, l'elegia, la recordança del passat... són alguns dels temes.

L'evolució de Josep M López-Picó i la seva influència: Josep M López-Picó s'afegeix més tard a la poesia però, tot i així, és considerat un dels tres poetes més importants del Noucentisme.

- *Intermezzo galant*
- *Poemes del port*
- *Amor, senyor*

1914 *Espectacles i mitologia*,

- *L'ofrena*
- *Represa de la primera ofrena*

Amor, senyor (1912) marcarà un canvi respecte a la poesia anterior, el to és més moral i juga amb termes abstractes. A *L'ofrena* (1915) continua el mateix fil, aquest és un llibre de sonets farcit dels típics alliçonaments morals i pregàries religioses però amb preocupació per un llenguatge poètic més abstracte. *Represa de la primera ofrena* (1930) està clarament situat en el camí de la poesia pura. Però, val a dir, que en

aquest camí ell no és pas el pioner sinó que va a remolc de Carles Riba i Joaquim Folguera, tots dos havien reconegut el mestratge de López-Picó, però aviat aprofondeixen en aquest model fins esdevenir de deixebles a mestres.

De Represa de la primera ofrena (1930):

Reprenc altra vegada el que us he dit

Aquest és el primer poema del llibre i explica com s'ha de fer poesia. En els quartets diu que la poesia és ventura i desventura, és a dir, és felicitat i infelicitat, la poesia que presenta és lliure de coses sobrerres, ell és qui controla i afina la paraula. El pensament és més cenyit, més abstracte, però ara hi ha més angoixa que abans. Els tercets són una sola frase, i diu que el llenguatge ha de ser veritat i no calen ornaments. Enumera tres coses que són les que fan falta per fer poesia: ordre dels objectes, claretat i els deures del silenci. És a dir, per fer poesia cal un acord entre el seny (el jo poètic) i els objectes del món exterior, els deures del silenci és allò que no té el silenci, el no silenci, és a dir, la paraula; per tal de fer poesia cal extreure del silenci les paraules justes, aquestes paraules són invictes, indestructibles, poètiques.

Un arbre comuna claror erecta...

En aquest poema posa en pràctica allò que deia en el poema que obra el llibre Reprenc altra vegada el que us he dit, estableix un acord entre el seny i els objectes del món exterior. Estableix la comparació entre un arbre i una claror erecta, D'una banda hi ha l'objecte concret i d'altra banda de la figura de l'arbre, és a dir, parla de dues vies de coneixement, el coneixement sensible i el coneixement intel·lectual. Del seny enumera les virtuts i les contraposa a les mancances del coneixement sensible, quan es fa fosc l'arbre no es pot

percebre.

En els tercets fa referència a la meva nit, és correspon amb

el moment de crisi, de creació. De la figura, extreta de l'ob-

jecte concret, el poeta n'ha fet el repòs de l'esperit. La figura

no desapareix de l'esperit, és allò que li permet gestar el poe-

ma. Els estels són la llum en la foscor i la música és el no si-

lenci. Aquest poema, és, doncs, una reflexió sobre la creació poètica i com això serveix com a sortida de la crisi.

La poesia postsimbolista

El postsimbolisme és un corrent poètic que arribarà a produir-se a Catalunya entre els anys vint i trenta. La terminologia estètica emprada pels teòrics de la poesia esdevingué, en els anys vint, sospitosament coincident. La màxima virtut de l'art poètic era el lirisme. El lirisme és l'essència del pensament i de la sensibilitat humana, segons afirmava Fidel Riu. I afegia: Lirisme vol dir concentració, no expansió. La poesia en el seu significat estrictament líric, és una art puríssima la qual necessita produir-se en un moment de serenor mental. A aquesta poesia que pot dignificar la condició humana s'hi accedia fent ús de la gràcia, de la tendresa. Era condicionada per la sinceritat, i molt mallarmeanament, no deia, sinó que suggeria, i d'aquesta manera es justificava la fusió de fons i forma, l'aspiració d'esdevenir semblant a la música. Carles Riba, per exemple, feia seus uns mots de Walter Pater: Tota art constantment aspira a la condició de la música. Perquè mentre en totes les altres menes d'art és possible distingir la matèria de la forma, i l'enteniment pot fer sempre aquesta distinció, tota vegada l'esforç constant de l'art és per anul·lar-la.

E. A. Poe i Baudelaire són considerats com a precedents. Però el debat sobre la consistència de la poesia adquirí una dimensió radicalment diferent a partir de 1925, després de la polèmica conferència de l'**abbé Brémond** sobre La poésie pure, pronunciada a l'Institut de France l'octubre d'aquell any. La Revista de Poesia publicà una ressenya fervorosa i La Nova Revista també se'n féu ressò. La **poesia pura es defineix en els següents punts:**

- La poesia és una realitat misteriosa i unificadora, la poesia és l'inefable, allò que no es pot expressar amb paraules.
- La poesia és un obscur encanteri independent del sentit estricte.
- La poesia és una manera expressiva.
- La poesia és una música conductora d'un fluïd que tramet allò que té de més íntim la nostra ànima.
- La poesia és una forma màgica que no transmet sentiments, sinó que l'estat d'ànim és poètic.
- La poesia és una màgica mística propera a l'oració.

La poesia pura quedava legitimada amb un caràcter confessional, havia de ser l'objectivació d'una emoció, i l'expressió senzilla d'un contingut complex. Per això es potencia una actitud de rebuig de la poesia excessivament moralitzadora o excessivament filosòfics. Aquests poetes, bons seguidors del mestratge de Poe, creien relativament en la inspiració; però sí creien en les possibilitats de la poesia per tal de concretar, d'expressar, una experiència interior i espiritual. El món dels somnis gaudia d'una consideració especial, perquè permetia de materialitzar aquest disseny d'arrels platòniques. Una de les aportacions més originals serà la renovació de la teoria de la imatge. Ja La Revista havia recollit l'any 1918 l'opinió de Pierre Reverdy, que posteriorment havia de ser incorporada per André Breton al primer *Manifest del Surrealisme* (1924): L'imatge és una creació pura de l'esperit. Ella no pot néixer d'una comparació sinó d'un acostament de dues realitats

més o menys allunyades. Més les relacions de dues realitats acostades seran llunyanes i justes, més l'imatge serà forta _més potència emotiva i realitat poètica tindrà. Aquests poetes defensaren, i posaren en pràctica, un registre molt extens de bases per a les imatges, una manera d'aprofundir el sentit i aconseguir aparellaments impensats.

Es dedicà una atenció als grans mestres del Simbolisme: Baudelaire, Rimbaud, Mallarmé; però també als seguidors més sobresortints, com Paul Valéry, Rainer Maria Rilke i W. B. Yeats... Amb aquest seguit de canvis es facilita el sorgiment de poetes com Màrius Torres, Bartomeu Rosselló-Pòrcel o Joan Vinyoli, que no faran sinó depurar i dur més enllà aquestes propostes.

Així, doncs, la poesia postsimbolista ve després del simbolisme, el simbolisme marca tant l'evolució de la poesia que es pot parlar d'un abans i un després, introdueix la idea que la poesia té valor per ella mateixa i introdueix una nova utilització dels símbols, això també ho trobem en el postsimbolisme, que esdevé una poesia abstracta, parla de temes com la mort, el temps... en termes abstractes, és una poesia farcida de referents cultes. El poeta és una persona preparada culturalment i es dirigeix a un lector culte. Hi ha una preocupació per la qüestió formal, tècnica, és una poesia que ve d'herència noucentista, artificiosa i molt treballada. És una poesia que reflexiona, sovint, sobre la condició del poeta i la idea del poeta és la que ve dels simbolisme, està per damunt dels altres perquè veu allò que els altres no venen, la sensació d'orgull està lligada amb la sensació d'angoixa. Per aquest motiu un dels temes típics d'aquesta poesia és el contrast entre la felicitat i la infelicitat. El poeta veu que aquest ideal poètic no pot arribar mai i això li condueix cap a la sensació de neguit.

Un tema típic és la frontera entre l'ideal i la realitat, el poeta tot i la seva voluntat per travessar la frontera troba impediments, però el gran tema és la poesia en si mateixa. Els poetes postsimbolistes consideren que el poema construeix un món propi i té valor independent de la resta que l'envolta del món exterior, i ha de llegir-se no amb la lògica que mou el nostre món, el món real, sinó amb la lògica pròpia del poema.

Alexandre Plana diu que un poeta qualsevol quan crea capta les impressions que li interessin i les transforma en termes lògics i, a partir d'aquí, en termes poètics, però un poeta postsimbolista transforma directament les impressions a termes poètics sense passar per la lògica. Entenem el poema a partir de la lògica del llenguatge.

Joaquim Folguera

La seva poesia apunta cap a la línia innovadora, la poesia postsimbolista, però no l'arriba a desenvolupar perquè mort molt jove. La seva poesia es caracteritza per: partir d'una experiència diluïda en l'abstracció, l'experiència que intenta copsar és la pròpia poesia, la poesia pura, és una experiència de cultura.

- *Poemes de neguit*
- *Poema espars*

Segons Jaume Aulet, l'aportació de Joaquim Folguera esdevé un punt de referència fonamental a l'hora d'entendre les innovacions de Carles Riba al *Primer llibre d'estances* (1919).

Carles Riba

1919 *Primer llibre d'Estances*

- *Segon llibre d'Estances*

Primera part 1920–27

• *Tres suites*

Escrit entre 1930–1935

Riba considera la poesia com a experiència, com un mètode de pensament i de coneixença; de descoberta de mi mateix present en una estructura que e reproduïx en la seva relació amb 'aquest dolç nostre regne terrenal' i en la meua doble natura física i espiritual alhora. Una experiència que el poeta no vol servir per a ell mateix, perquè, essencialment, la poesia és comunicació; sobre això no hi ha dubte. Ara bé, aquest és un tipus de comunicació particular: El que distingeix aquesta mena de poesia és que la comunicació és en primer lloc del poeta amb ell mateix; i en primer lloc poètica la veritat que pel poema s'organitza. El poema és i està allí, en ell mateix i per a ell mateix: no per a servir de potenciar instrument d'anunci. No cal dir que la poesia a la qual Riba es refereix és també la seva.

Estances

Riba comença escrivint poemes de ben jove, el 1919 escriu *Primer llibre d'Estances*, aquest llibre es caracteritza per: una poesia difícil, farcida de referents cultes, joc amb abstraccions, dificultat sintàctica, utilització de símbols fins a l'extrem que fan del mateix poema un símbol, reflexions estètiques i sobre la creació poètica i la realització d'una reflexió sobre la condició del poeta en el món, existeix un neguit permanent, una angouxa vital, estableix un contrast entre la felicitat i la infelicitat, l'autor se sent orgullós de ser capaç de percebre l'ideal però també se sent infeliç de no poder assolir l'ideal i la soledat. Tracta temes propis de la poesia metafísica: amor, mort, pas del temps... Formalment, la primera part de les Estances no respon a la poesia postsimbolista, un cop trenca amb el tipus d'estructura es quan s'apropa a la Poesia Pura.

Segon llibre d'Estances (1930), es pot dividir en dues parts, la primera va ser escrita entre 1920 i 1927, formalment se sembla al primer llibre, se sotmet molt a l'estructura formal de l'estrofa. Però la segona part, escrita entre 1928 i 1929, ja s'acosta a la Poesia Pura, i marca el precedent que el farà escriure *Tres suites* (1937). S'adapta a la forma pròpia de la poesia postsimbolista, les referències culturals són d'origen anglès.

Del Segon llibre d'Estances (1930):

Ventall: a penes a la Mallarmé

En aquest poema trenca l'estructura de l'estança.

És un poema que parla dels poemes dels ventalls de les senyores

remet doncs a un tipus de poema de la tradició popular, que Riba

pren de Mallarmé.

Construeix un poema sintàcticament complicat, tot és una sola

frase, s'ha d'ordenar sintàcticament: Tots aquests bataments que

imiten massa un amor possible fa que faci unes coses i d'altres no,

tots aquests bataments imiten l'amor massa com una ala inexperta

que no sap volar gaire i fa dubtar si llençar-se a volar o no. Els ba-

taments són els d'un ventall, al vers cinc observem que s'està dirint a un tu femení que està pensant, els bataments són com el sí i el no. A la tercera estrofa hi ha una subordinada final per tal que *jo no m'hi lliuri....* El poeta mira la dona ventant-se i, pensant en el llenguatge dels ventalls i la seva relació amb l'amor, pensa el que vol dir, imita tant bé l'amor que es disposa a fer un poema amb un vers ondulant que intenti afermar això que només és una suggestió.

Tres suites

Aquest llibre consta de tres sèries de sonets, la majoria a l'anglesa: Un nu i uns ulls, Lírica de cambra i Espectador. Caracteritza el to d'aquests poemes el sentiment de l'espectador davant la vida, però no d'aquell espectador que se situa en un punt fix, sinó el que segueix el moviment de les figures, els ritmes... Les tres suites corresponen, segons J. Pinel, estrictament a tres diverses distàncies de l'objectiu poètic: la intimitat de l'amor, la poesia que es respira dins de casa, reflexions poètiques sobre allò que hom ha vist fora de casa. Totes tres suites parteixen d'una mateixa situació: un objecte dins d'una cambra i un espectador que el contempla i s'hi relaciona. Si no hi ha a tots els poemes exactament una cambra, ni tan sols un espai tancat, sí que hi ha un espectador i l'actitud de separar l'objecte de què parla el poema del teixit de relacions en què s'insereix habitualment per tal de fer-lo veure en ell mateix, en la seva essència, si més no durant un instant.

Primera suite: Un nu i uns ulls S'estableix la relació entre el poeta i l'objecte.

I:

És el poema que obre el primer cicle del llibre. El poema comença amb el participi imaginat, de manera que ens situa des de bon principi en el pensament del jo poètic, aquest es troba dins la seccreta cambra, és a dir, en una situació d'aïllament de l'exterior i de gestació poètica. En aquesta situació s'ha imaginat el sinuós triomf dels vermells i el blanc més pur... colors que porten a suggerir-li, en la barreja, la flama... Progressivament, el cos es presenta com una sèrie d'equivalències: cos, flamareig, evasió del món. Es pot establir una primera relació entre la figura del poema i el nu del títol de la suite. De l'objecte, la figura se'ns condueix al pensament i en el pensament, la figura es crea de nou i en tant que

es crea es poetitza.

Els adjectius cruel i dolç permeten establir un enllaç amb la tradició literària amorosa, la medieval i amb el 'dolce stil novo'

de la Renaixença. És cruel perquè s'ha despul·lat dels somnis (il·lusions) que s'oposaven al procés ordenador. I és dolç com una visió d'un paradís, en què els elements: gèrmens, cel, flors, ocells... són anteriors a la creació animal.

Aquest poema serveix d'una banda per presentar l'espai i d'altra banda per presentar el nu, els ulls seran presentats en el tercer sonet. Existeix una relació amb la poètica de Mallarmé, el poeta simbolista considerava la cambra com una mena de teatre per les activitats de la imaginació.

II:

És de notar com, sintàcticament, la frase inicial torna a repetir-se el començament del primer sonet. Malgrat això, imaginat

i pensat no són sinònims. El poema anterior introdueix la imatge mental d'un objecte concret i el participi pensat

sembla perllongar la part més abstracte del poema. En aquest poema l'èmfasi es transfereix a la natura del contemplador.

El poema es divideix en dos moments, fins el vers vuité és fa referència al contemplador, és cosa, destí o aire sense crit, no se sap reconèixer.

Riba com els poetes del simbolisme es contrueix un codi i dins

d'aquest codi tenim que: cosa és quelcom animat o inanimat

que no es diferencia essencialment de les altres coses; destí

indica la potència segons la qual un objecte o un individu per-

sisteix a la seva pròpia essència, aire sense crit vol voler dir

existència sense conflicte o vol referir-se al final del primer poema, el paradís sense ocells. Altrament també estableix una relació entre pensat i ésser en el temps.

La segona part del poema, el jo poètic s'adreça directament a un tu que tot seguit s'associa amb el nu. La figura del nu ha entrat de sobte i per la complexitat que la conforma ha plantejat un repte cerebral amb la resta d'objectes, coses simples, que es troben en la cambra. Davant la superioritat del nu els altres objectes es retiren i només queda el nu i el jo poètic que contempla. Els nombres difícils fan referència a la complexitat del nu. El poeta ha part atenció en quelcom més complex però es planteja el dubte si serà en va, córrer el risc de

despertar-se, de sortir de la cambra amb un fracàs.

III:

La cambra queda redida per la sorpresa de l'aparició sobtada del nu, que espera estés, apareixen per primera vegada els ulls, se sobreentén que són els ulls del jo poètic. Estableix un contrast entre la intensitat de la seva contemplació i la intensitat de l'espai, s'interposa entre els ulls i el nu. L'espai l'arriba a cobrir lleugerament, com una carícia, i sembla adquirir un major coneixement de la figura que els ulls des de la distància, arriba a conèixer el cos d'una manera que és prohibida al poeta. El jo poètic considera que entre l'espai i el nu existeix una mena de conxorxa dirigida contra els ulls. Els ulls desitgen posseir el nu intel·lectualment, posseir-lo per poder fer-ne poesia pura però exposa la seva dificultat per aconseguir-ho. La forma li impedeix i retorna a la figura imaginada.

IV:

El jo poètic exposa les dificultats que troba per aconseguir posseir el nu. Si en el poema anterior explicava les dificultats interposades per l'espai, en aquest poema fa referència a les dificultats que posa el temps. Ara, el nu és remot com un astre; per a Riba, l'astre simbolitza el pensament perfecte, l'absolut, inaccessible al poeta. La inaccessibilitat del cos és reforçada mitjançant els epítets: intacte, secret, remot, indiferent....

S'estableix una correspondència entre els conceptes cos, astre i poesia. Diu que el nu queda fora del temps. El cos li és inaccessible en tant que és intemporal, és troben en coordenades

temporals diferents, el jo poètic es torva dins del temps.

V:

Per a figurar-te vol dir per extreure'n la figura, per poetitzar. I per això caldria dur el nu a les coordenades del jo poètic, però el desig al·ludit en el poema anterior fa altera les percepcions del poeta, desviant-se de la puresa absoluta. Proposa el canvi de coordenades a través del falsejament d'unes.

El somni moridor on fingiria un blanc horitzó, el nu deixaria de ser quelcom etern. El blanc horitzó i la música viva persisteixen en la noció de puresa, però esdevé confosa, existeixen elements que denoten caos, els montres que combinen el desordre amb l'animalitat i els fets que introdueixen la idea de mort per primera vegada i torna més endavant de forma més explícita, l'ombra de tot. La resta del poema és una invocació al nu, vista com una cosa fràgil i mortal.

VI:

Els quatre poemes (VI-IX) següents fan al·lusió directa a l'aspecte físic de la dona. En aquest poema la dona sembla adormida, tot dormida somriu i, als ulls del poeta, això recrea el seu cos d'una forma insospitada.

El cos s'assembla a una massa de cristalls, el somriure multiplica la seva nuesa, fent-la més intensament present al contemplaren cada mínima part del cos.

Ella sommia i fa descobrir al poeta una part intel·lectual, la dona, des del seu costat d'inconsciència, i el poeta, que resta sempre conscient, s'ha acostat l'un a l'altre. Malgrat això, llur isolació

perdura, són solitaris hostes que encara no s'entenen mútuament,
els mots són incerts.

El somriure i els mots incerts són una expressió de l'amor que
en els poemes següents es farà més evident. L'ignorant és
l'amor.

VII:

El poema parla amb termes eròtics, el jo poètic s'enlluerna per
la nuesa de la dona però no té un interès als enlluernaments
sensuals, el jo poètic vol posseir allò que hi ha a l'interior. Els
pits representen el món exterior i la gorja el món interior que in-
teressa al poeta. Ella encara està adormida.

L'enlluernament dels pits, és a dir, l'enlluernament de la forma
sembla triomfar sobre el verge crít que es pot relacionar amb
Laïre sense crít del segon poema.

El jo poètic sospita que és en aquesta gorja on trobarà el triomf,
voldria dirigir-se cap a allà però, la part enlluernadora no li deixa
traspasar cap a la part intel·lectual. Tots els elements esmentats
representen la impuresa.

VIII:

El poema està format per dues preguntes: si el poeta pensa en la
dona com un instrument sexual, també reflexiona sobre les pos-
sibles conseqüències dels seus pensaments i sobre la natura de
l'amor que ha endevinat dins el cos de la dona.

L'amor inexplicable és un intrús que espera el contacte amb
els pensaments del jo poètic. Si destí vol dir una possibilitat vi-
tal que s'acompleix, llavors arribar allà on s'ha proposat li dona-

ria una orientació nova a la seva vida. Però el nou destí és aquell cap al qual seria conduït si deixes caure els seus pensaments sota l'encanteri de l'intrús, el déu Eros, que resta amagat llangorosament al cos de la dona. El poeta s'interroga sobre la possibilitat que l'encanteri de l'intrús sigui més fort que els seus pensaments.

A la segona meitat, el poeta canvia una mica de posició, pensa en la dona com una combinació de bellesa física i intel·ligència, en què les dues qualitats reten separades. Així la testa llunyana potser enviar els seus pensaments cap al poeta i es poden trobar a mig camí. Els pensaments de la dona viatgen en un vaixell que s'evadeix del somni i del cos. Tot plegat ho explica amb imatges marítimes que recorden la llegenda d'Ulisses. El nu està estirat al terra amb les cames obertes, són com closses illes.

IX:

El jo poètic s'adreça directament a l'intrús amb una pregunta. Li demana si allò que vol és que triomfi l'amor sensual sobre la poesia pura. Si el jo poètic llença tot el cos, si es deixa endur per la temptació llavors no hi haurà triomf intel·lectual, hi haurà silenci. Anomena a l'intrús déu irònic, es refereix a Eros. S'identifica amb una força caòtica.

El cos de la dona el nu perill de roses és també un desordre absolut.

X:

Aquest poema tanca el primer cicle i exposa una conclusió retornant al principi, arriba a la conclusió que no es pot arribar a la poesia pura, el viatge és un viatge en va, impossible. pensar-te és posseir intel·lectualment, és poetitzar, és trencar els lligams entre la figura i el món exterior. Quan més nua és més pensada, més pura. Però ho ha intentat molts cops i no ho ha aconseguit, sempre surgeixen problemes. Quan arriba

el moment perillós, es demana calma perquè qualsevol cosa

distreu un atzar és declara i cal partir.

Els ulls estàn cansats (depesa).

Riba construeix des de la racionalitat.

El nu opera com una metàfora de les limitacions de la poesia

pura, la introducció de l'ànima de la dona i de l'atracció eròtica

desestabilitza la comprensió únicament mental de l'objecte que es desitjava captar des de l'aïllament.

El nu femení, no és nu en el sentit de forma i veritat pura que buscava inicialment el poeta, és cos i ànima, com l'observador, i per això mateix la tensió entre els sentits i el pensament es va accentuant i els dos personatges acaben desitjant-se.

La poesia que és mitjà de recerca també es un mitjà d'alliberament, de retorn al món.

Segona suite: Lírica de cambra S'estableix la relació entre el poeta i els objectes dins la cambra. El nu s'ha gastat. Dels deu poemes que formen el cicle, hi ha un parell que són poemes on s'insinua la presència d'alguna cosa del món exterior, i, per tant, amb la realitat. Per mitjà d'aquests dos poemes s'estableix un lligam amb la tercera suite.

Text en prosa Lírica de cambra publicat a la revista *D'ací i d'allà* l'any 1933: Va escriure aquest article a la vegada que escrivia *Tres suites*. És una declaració d'intencions sobre la poètica que està practicant. És un text que es relaciona estretament amb el llibre i ajuda a establir-ne les claus de lectura. Riba concep la seva poesia com un mètode de recerca, de coneixement d'ell mateix d'autokonstrucció d'unjo, tant poètic com real. El passat condiciona el jo present i alhora aquest reconstrueix constantment el passat.

El jo poètic hi du a terme el recorregut d'un conflicte: un procés de recerca i descoberta d'ell mateix en relació al món. I comença per recloure's en una cambra mental aïllada de les forces i les febleses de l'exterior que li puguin enterbolir l'acte de percebre, observar, pensar, essencialitzar, reconstruir i ordenar els objectes, els altres, el món i el jo en ell mateix i en relació amb aquells. Per dur-ho a terme, s'ha d'apartar del mirall, és a dir, d'haver-se de mirar oposat a ell mateix, als altres i a l'exterior. Fora, el jo i la poesia creaven i ordenaven el que els envoltava, polien i feien agradable la realitat, i ara, al tranquil·la solitud interior, la poesia es fa essencial i el jo es pot concentrar a crear-se ell mateix, sense poder desfer-se, però, de tot el que ha estat en el passat ni poder-se preveure en el futur. El mateix acte de pensar li dona certesa d'existir en el temps, per tant, de veure's en constant fluència, evolució...

La cambra closa és el lloc per a la gestació de la poesia, la poesia el mitjà de recerca, per recórrer la distància entre els ulls, pensament, i l'objecte o l'altre nus, per acabar tornant al mirall i a la multiplicitat del jo i a la vida exterior.

Al llarg de les tres suites, la cambra va obrint-se a l'exterior. Explorant el misteri de la perfecció dels objectes aïllats, de dins i de fora, només hi ha vist un reflex del misteri canviant d'ell mateix; cada objecte l'ha retornat a un passat, i fa que s'integri. Així hi ha el pas dels ulls contemplatius de la primera suite i a l'espectador del final reconciliat amb el món, a la tercera suite els ulls miran la realitat i s'hi integren i prova de comprendre-la.

Troblem el jo poètic està tancat sol dins d'una cambra. Allà es defensa de les forces exteriors, no es tanca

perquè tingui fred, la solitud és allò que l'ha fet tancar-se del món exterior. En un principi el jo poètic no es reconeix tal com és. La persona (el jo poètic) que hi ha dins la cambra existeix realment perquè és en el temps i pensa, deixant passar el temps, dins la cambra, es crea a si mateix, al marge del món exterior. El jo poètic dins de la cambra només és pensament.

Fora de la cambra la poesia en pot servir per interpretar la realitat. La cambra és el món de la poesia.

Explica la seva experiència dins la cambra mitjançant un llenguatge difícil. De la relació entre el pensament i l'objecte surt el poema. Un cop acabat l'experiència té la necessitat d'obrir la porta de la cambra i sortir. L'arbre torna a recuperar la forma. Reflexió poètica que després queda reflexada a *Tres suites*.

Fragments: *Cambra closa. Si no fos la meva soledat, res no la distingiria de cent altres cambres. Res no la defensaria contra la invasió de les forces, o de les febleses, del món exterior a ella. L'ha closa el meu sentiment d'ésser sol. M'he deixat absorbir per la dolça certesa d'ésser independent del mirall. Sóc vivent, sense que m'importi d'ésser singular. Penso; doncs sóc en el temps. Però si fora, sempre jo el centre on es creuen els moviments innumbrables, deixant fer el temps el creio, aquí, en la quietud d'aquesta cambra closa, deixant fer el temps em creio. Ara sóc tot del pensament i del somni. Aquí, que sóc sol amb mi sol, si vull fugir de la poesia em vindrà a cercar ella. La trobaré, divina entre els meus ulls i un somni, posant-me el somni a la mà; entre el meu pensament i un objecte, sol·licitant-me a reconèixer-m'hi. La poesia me'n fa un esdeveniment. La poesia mateixa, amb els vagues triomfs que em proposa, em consola d'haver romput entorn meu l'encantament del temps pur. He de tornar a viure. M'ho adverteix cada objecte habitat per una ànima que vaig tenir i que m'aconsella dolçament d'evadir-me, impacient Ulisses, al buf de tot vent de retorn. La meva soledat ja no és tota meva. Hi ha la poesia, que també col·loca viure en el poema fet; independent de mi. He de tornar a viure. Obrir la soledat closa, com qui es desperta a l'hivern i cerca la noble forma de l'arbre que ha vençut la nit i la terrible dolçor d'ésser sol.*

Poemes:

Entra la petita Eulalia, de sobte

Aquest poema està dedicat a Tina, Clamentina Arderiu, la seva dona. L'Eulàlia és la seva filla.

L'infant manada per la mare avisa el seu pare. L'infant ha entrat a la cambra de la poesia i el poeta reflexiona sobre aquest fet. El poeta descobreix l'efecte que li causa la irrupció inesperada de la nena, la descriu com una entrada triomfal, amb música i banderes, el desvetlla de la seva existència somnolenta i li comunica una exaltació com de primavera.

Fa referència a la ingenuïtat dels infants, en el seu destí que tot just comença, com si mai no haguessin de conèixer la mort.

El poema està dividit en dues parts, la divisió està marcada per

un punt i coma. En la primera part fa referència a la mirada de

l'infant, hi veu alguna cosa simbòlica hi ho vol poetitzar.

pífre: flautí de so molt agut que utilitzen els essers mitològics

que no són madurs, no corrumputs.

la mirada que espera és símbol de joventud

departida: separada

Diamant

Pel títol sabem que està parlant d'un diamant, la joia és un

objecte típic de la poesia postsimbolista.

Diu que un astre es proposa, per tal de refer l'absoluta rosa,

suggestir el mot de la llum a l'ombra, és a dir, el poema. Si bé

el mineral és valorat com el mineral més perfecte, aquest pot

quedar reflectat amb una rosa, que tradicionalment també és

considerada símbol de perfecció.

Així, el poeta estableix relació entre quatre imatges utilitzades

per la tradició i símbols de la perfecció: el diamant, l'astre, la

rosa i el poema.

L'astre sense cel, descol·locat, solitari, només existeix en la se-

va nit, proposa suggerir el mot, el poema dins l'ombra.

Per tal de refer la perfecció de la rosa, l'astre proposa tres pos-

sibilitats que es corresponen amb tres llocs on podem trobar

un diamant: damunt la gorja en forma de collaret, a la tija

extrema d'un dit pur en forma d'anell o entorn d'un puny en forma de braçalet. L'astre esdevé comparat amb el diamant i es conclou que és la mateixa joia que suggereix el poema.

Peix dins la peixera

El poeta pren un tema típic de reflexió postsimbolista. Pren

com a tema la frontera, el poeta veu el que hi ha més enllà de

la frontera i l'altra gent no veu més enllà. La frontera és la peixera, el poeta projecta la seva reflexió en el peix, es dirigeix al peix, inconscient de la possibilitat d'anar més enllà, el poeta es qui veu la llum però ni pot anar. Esperava un somni lliure però el que troba és el vidre i la impossibilitat d'arribar a l'ideal, la llum representa l'ideal, perquè ve de l'exterior. El peix va donant constantment voltes per la peixera. No pot aconseguir la llum perquè no és llum.

Reflexió que s'entén des de la lògica convencional.

Tercera suite: Espectador S'estableix la relació del poeta amb el món exterior després de sortir de la cambra. Contempla el món exterior, esdevé espectador, però poèticament encara sembla estar dins la cambra. El primer poema és ofereix aquesta interpretació.

La unitat temàtica ve de l'intent de comprendre la pròpia identitat en relació amb uns fets que se li imposen arbitràriament des de fora, però al mateix temps no s'hi fa cap concessió a l'anècdota.

Poemes:

Nos numerus sumus

És la introducció a la tercera suite.

Dos personatges parlen, segurament fora de la cambra, El primer que parla és el jo poètic, l'altre parla en parla tercera persona.

El poeta primerament es troba amb moltes coses que no ha creat ell i es meravella de la diversitat existent damunt la terra, des d'allò més caòtic i monstruós fins a allò més pur i perfecte, tot originat al marge d'ell mateix, que n'és sols un element més. Es demana si podrà poetitzar el món exterior i se sent temptat.

Un personatge extern parla sobre aquell que ha sortit de la cambra és tot ulls i se sent temptat. És el mateix jo poètic parlant-se a si mateix com si es contemplés des de fora, expressa amb ironia la ridícula de la seva condició en el món: aquella diversitat ell no pot fer res més que contemplar-la, està a punt de treure la paraula però se li mor el pensament, sense poder intervenir-hi, tancat com es troba per les seves pròpies creacions: records, somnis, el món clos que s'ha creat per i en la poesia.

Soldats

Cosa llunyana del poeta que els veu desfilar, a partir d'aquí fa una reflexió utilitzant els soldats com a pretext poètic. Els soldats son per a ell el pas, el ritme, van passant tots amb el mateix ritme aferrissat que van a la guerra. Relaciona el ritme amb la poesia però el destí no el comparteix amb els poetes, porten una bandera que no és la seva i se sent allunyat del fet. El ritme, el pas i la música si li són propers. Es pregunta cap a on van, s'obsessiona amb la pregunta, sobre el seu destí.

La segona part del poema està escrit en futur, es correspon amb els dos tercets del sonet. Fa referència al destí incert dels soldats, es demana si és la vida o la mort, la mateixa pregunta que s'han de fer ells. diu que tots acabaran en la solitud perquè quan s'acabi la desfilada seran persones individuals. Aleshores, serà quan cadascú s'haurà de planyar sobre el seu destí. Passa de l'exèrcit a la personalitat individual de cadascú.

Això només pot passar a l'exterior.

Rumba

Està dedicat a un pintor noucentista.

Pren el tema de la tradició, la terra ha pujat el teló, la vida comença i també el món. Això es presenta com un espectacle, l'espectacle del món. La terra ha pujat el teló però encara no estan a punt, hi ha una visió pessimista, és una terra de desesperança: sobre una mar encara no divina, perquè Déu encara no l'ha acabat de crea totalment, hi ha una illa que encara l'estan pintant. Tot està una mica a mig fer. Déu encara medita com farà als mariners i els records, que encara no n'hi ha.

En els quartets el poeta imagina amb gran plasticitat Déu creant el món talment com si bastís una escenografia en un teatre. I abans que hagi assignat als homes, els mariners, la corresponent ànima, formada platònicament pels records, aquells inicien uns moviments ardents i frenètics (imatge suscitada pels moviments amb que es balla la rumba), com afirmant la seva animalitat, la seva sexualitat, oposada a la puresa i perfecció que Déu únicament hauria volgut atribuir-los.

Ilicet

El tema del recomençament.

Ilicet és la paraula que en llatí es fa servir per dir que una festa s'ha acabat. La festa ha dit el mot darrer, ilicet, és a dir, el poema. Aquest poema expressa el final del llibre, es pot interpretar de diferents maneres. Parla dels ulls i remet al llindar del llibre on hi ha els ulls que al final ja no tenen mirada. Reflexiona sobre com l'experiència del llibre ens ha fet madurar perquè ara puguem refer el nostre món. Venim amb un somni partit en dos trossos, el del passat i el del present. Els somnis, els cants, els cossos... els tenim per partida doble.

També pot fer referència a una història amorosa perquè diu que hi ha dos cossos.

Tot i que és l'últim poema que va escriure, no ocupa la posició de cloenda del llibre, potser el poeta volia donar una idea de desordre a la tercera suite.

Reprenc altra vegada el que us he dit,

ventura i desventura de les coses,

i el verb se'm torna deslligat de noses

com més el pensament es fa cenyit.

Al ple dels anys la veu és la mateixa,

i encara afino la paraula jo.

El dubte creix, però estalvic el plor:

el dol em fibla i vull no dir la queixa.

Nuesa del llenguatge, cap ornat

no cal al teu deler de veritat,

sinó l'acord perfet del seny que et dicta

amb l'ordre dels objectes, claredat

i els deures del silenci, tan callat,

que la paraula dita faci invicta.

El seu llibre més importan, és un cant a la ciutat de Barcelona, idealitzada des d'un punt de vista moral.

Un arbre com una claror erecta,

arquitectura i llum, i tu, figura

seny del moment, proporció segura

mida de tot, vida de tot, dilecta.

Em fuges arbre, si la llum declina;

arquitectura, ets de l'oblit la deixa;

restes només, repòs de tu mateixa,

figura, instant d'atenció divina.

He fet de tu el repòs de l'esperit

i l'horitzó segur del meu paisatge.

Seré feliç del plec del teu vestit,

i el teu silenci com la teva imatge

la meva nit penetra i vivifica

de constel·lacions i de musica.

Acostament progressiu

a la Poesia Pura

Tots aquests incerts batements.

com les respostes i els refusos

d'una ala inexperta a difusos
somnia i a horitzons resplendents,
imiten, oh pensosa, massa
un amor possible, que fos
un vol presoner _de tots dos_
entre els teus ulls i l'hora lassa,
perquè jo no m'hi lliuri i no
reforci l'ingenu presagi
amb un vers ondulant, que assagi
la indecisa subjecció
del cor a tal mescla incompresa
del joc i desig i peresa.
Imaginat, el sinuós
triomf dels encarnats i l'ambre
més purs, dins la secreta cambra
de la solitud! Com si fos
en son flamareig ta figura
la vaga evasió del món
cap a un pensament _ah pregon,
ah pres en oblit i clausura!_
Per crear—s'hi de nou, cruel
sense els somnis de què es despulla,
dolç dels seus gèrmens i del cel
que estendrà per damunt la rulla
verge llum dels seus pètals bells,
creat de sorpresos ocells.

Encara pensat: ésser cosa,
destí o aire sense crit,
tant de vivent, només vestit del monòton reflex que es posa
de si mateix, en un segur
durar de simples masses _ésser
per al temps, que servil travessa
la cambra, un test desdeny, i tu
de sobte envair-la amb els nombres
difícils de ta nuditat,
reptant a un cerebral combat
les confusions i les ombres,
¿és això més que despertar
les fugues captives _en va?
Cambra reduïda al descens
_ en tres angles _ de la sorpresa que era sola a guardar l'estesa
espera nua! Més intens
que els meus ulls, només hi ha cap a
la dolça forma aquest esglai
inexpressable de l'espai
que no et gosa cloure i et drapa
com d'un tendre coneixement
en blanc i en carícia i en rosa,
_ oh sobtada habitud i nosa
viva conciliadament
absurdes contra mi, si, trèmul,
sóc de tanta puresa l'èmul.

Refiada gran solitud,
cos, d'un astre amb sa fantasia,
cos nu! Inscrit dins l'absolut
de sa unitat! Oh poesia
sense alba, de sobte present
com per a sempre més! Intacte,
secret, remot, indiferent
en la puresa del seu acte
de llum _oh esclat que de sa llum
mateixa fuig, creant-se d'ella!
I que és sense temps, si en el rumb
vagarós d'una meravella
o d'un desig no és pres_ reflex
aturat sobre els fluids batecs.
Per a figurar-te, l'esquiva
línia d'un somni moridor
fingiria un blanc horitzó
entorn d'una música viva,
intensament confosa amb un
silenci de monstres ja dolços
i que guaiten, deturats els polsos
per la teva llum, del profund
entreforc dels fats. Ah gralanda!,
feta d'un pur encís que es vol
conèixer, abans de prendre el vol
cap a l'ombra de tot, a banda

i banda del perfecte vas
on crema ta forma fugaç
Si el somriure és per al teu cos,
recomençant-lo pur en cada
mínim cristall del blanc repòs,
si, per sobre una aigua inclinada
vague esclat, ton somriure nu
multiplica fins a l'extrema
flor dels peus ta nuesa, i tu
somes el tendre sistema,
com jo des dels meus ulls oberts,
_ah jo i tu solitaris hostes
d'un matiex misteri! _ que incerts
els mots amb què de sobte acostes
l'ignorat que t'habita, si
potser gelós, són per a mi!
Inconscient orgull d'una alba
sota dos tendres arcs de més
profunda llum _rival ja balba
del tan harmoniós excés_
gorja, on sembla la dolça forma
triomfar sobre el verge crit
d'algun somni secret i enorme
que invitava els ulls de la nit,
i endur-lo, acordat amb les flames
de la teva sang i amb l'alè

de la terra i les vives trames

dels segles i els signes, al ple

repòs dins mon esguard, que atura

tos pits en la seva ventura.

¿Llangorosament és l'intrús,

l'amor inexplicable, que entre

les closes illes del teu ventre

espera un pas lleuger de nus

pensaments llançats cap a un nou

destí _ah força, joia, palmes

sagnants d'arbitraris reialmes!_

per encantar—los—hi? ¿Saps prou,

testa llunyana, dolça esclava

de la nuesa que no veus,

com pel freu dels gelosos peus

s'aventuren _ni si els creuava

l'evadit vaixell tot atzar

d'un teu somni ebri de mar?

¿Com els meditativs orgulls,

com cos amb triomf i silenci

vols, oh secret amor, que es llenci,

tot el cos, però ja no els ulls,

sobre aquest nu perill de roses

i el desordre absolut de dons

que tu robes si tu els compons,

déu irònic _com entre coses

un pensament rompent-se en mil
somnis d'acte entorn de l'abrupte
diamant versàtil del dubte
_tacte, set, colors, ah subtil
oasi reflectit, com ho era
l'ona d'un cant que es desespera?
Pensar-te és abolir de cada
nova ànima dels ulls captius
en mil tendres morts redivius,
ah més nua com més pensada,
l'ardent i sinuós lligam
de memòria entra en ella i, defora,
el món que s'exalta si l'hora
l'omple del seu dispers eixam.
Calma arran de l'extrema escuma!
Que un atzar es declari, i cal
partir, pensament, _al vital
encalç de la impossible suma,
(forma!), encar (forma!), ja en mos ulls
despesa, oh beats, pròdigs ulls!
La mateixa mirada que, entre
els ulls i un somni vagament
ambiciosa, espera, mentre
moren atzars, és bruscament
pel verge pifre i les banderes
d'un pur començament del món

manada; el cel, tot primaveres,
fa un salt d'atzur sobre el meu front.
Alba sense morts, sense idea,
oh destí que tan dolç es crea
ell mateix, com una gran flor,
infant; com si mai departida
no hagués d'ésser entre tu i jo
la llum de ta primera crida.
Sol amb la seva nit un astre
humil sense cel es proposa
¿caigut de quin somni en desastre?
per refer l'absoluta rosa
dura en el seu etern esquema
damunt de ta gorja, on respira
una alba, o de la tija extrema
d'un dit pur, que el silenci mira;
o si, nua, l'has oblidat
al las entorn d'un puny, oh esclat
a l'espera dels gestos dolços!,
suggerir, com un vers, el mot
de la llum a l'ombra, quan tot
viu i mor dels teus gestos dolços.
Ondules brusc, com un silenci
dins el seu cristall; ignorant
de ta inútil fuga constant_
¿cap a quin secret que comenci

*tot just, oh humil sempre en retard,
dins ta presó, al somni lliure
que esperava el teu front? Per viure,
recules, dolçament covard.
De més lluny que d'una memòria,
la llum et visita; tu ets
obscur sota la immòbil glòria
que travesses, amb ulls quiets,
com qui, sense comprendre, es mira
a un mirall que eternament gira.*